

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 50 Volume: 10 Issue: 50

Haziran 2017 June 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ÇOCUK RESİMLERİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLARI BELİRLEME ARACI: ÖĞRETMEN FORMU: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

THE DETERMINING TOOL FOR TEACHERS' APPROACHES TOWARD CHILDREN'S DRAWING; TEACHER FORM: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Fatma BOLATTAŞ GÜRBÜZ*

Ümit DENİZ**

Öz

Çocuklar kendilerini ifade etmek için içgüdüsel olarak bir gereksinim duyarlar. Bunun için de kendilerine özgü yol ve yöntemler belirlerler. Bunlardan biri de resim çizmektir. Bir iletişim yolu olarak kullanılan resim, çocukların duygu ve fikirlerini taşımalarının, dünya deneyimlerini başkaları ile paylaşmalarının bir yoludur. Çocukların çizdikleri resimlere verilen geri dönütler çocukların fiziksel, sosyal, bilişsel, dil ve yaratıcılık gelişimleri açısından önem arz etmektedir. Bu sebeple çocukların, ailelerinden sonra hayatlarında önemli bir yer tutan okul öncesi eğitimcileri, çocukların çizimlerine yönelik olarak pozitif bir tutum sergilemelidir. Araştırma "Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu"nun geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek amacı ile yapılmıştır. Likert tipinde hazırlanan ölçme aracının kapsam geçerliği için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşleri sonrasında düzenlenen ölçme aracı, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan, Yozgat ilinde bulunan ilköğretim anasınıflarında, bağımsız anaokullarında, özel okullarda ve kız meslek liseleri bünyesindeki uygulama anaokullarında görev yapan toplam 160 okul öncesi öğretmenine uygulanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda ölçme aracının yapı geçerliğini saptamak amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda ölçme aracının dört faktör ve 24 maddeden oluşan bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçme aracında analiz sonucu ortaya çıkan dört faktör literatür baz alınarak isimlendirilmiştir. Buna göre birinci faktör "Beğenme/Övgü", ikinci faktör "Araştırmacı/Sorgulayıcı", üçüncü faktör "Düzeltilici" ve dördüncü faktör "Eğitici/Geliştirici" olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin kanıt elde edebilmek için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ,87 olarak bulunmuştur. Faktörlerin her biri için Cronbach Alpha katsayısı ayrı ayrı hesaplanmıştır. Birinci faktör için Cronbach Alpha katsayısı ,91, ikinci faktör için ,84, üçüncü faktör için ,83 ve son olarak dördüncü faktör için ,86 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara dayanarak "Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu"nun öğretmenlerin çocuk resimlerine yönelik yaklaşımlarını belirlemede kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitimi, Öğretmen Yaklaşımları, Çocuk Resimleri.

Abstract

Children need instinctively to express themselves. For this, they specify their own ways and methods. One of them is drawing. The drawing used as a way of communication is a way for children to share their feelings and ideas and their world experiences with others. The feedbacks given to the children's drawings are important for their physical, social, cognitive, language and creativity development. For this reason, preschool educators who have an important place in children's educational lives, should display a positive attitude towards their drawings. The research was carried out with the aim of determining the validity and reliability of the "The Determining Tool for Teachers' Approaches Toward Children's Drawing; Teacher Form". Expert opinions have been consulted for the validity of the scope of the measurement tool which was prepared in the likert type. The measuring instrument which was organized after the expert opinions was applied to a total of 160 pre-school teachers who work in the kindergartens in primary schools, other kindergartens, private schools and kindergartens in vocational high school in Yozgat. Exploratory factor analysis was performed to determine the validity of the structure of the measurement tool. As a result of this analysis, it was determined that the measurement tool had a structure consisting of four factors and 24 items. Four factors emerging from analysis as a result of the analysis are named based on the literature. According to this, the first factor is named as "Appreciation", the second factor is called "Probing", the third factor is called "Correcting" and the fourth factor is called "Educative/Improving". The Cronbach's alpha reliability coefficient, calculated to obtain evidence of the reliability of the scale, was found to be ,87. For each factor, the Cronbach Alpha coefficient is calculated separately. For the first factor, the Cronbach Alpha coefficient was found to be ,91, for the second factor was ,84, for the third factor was ,83 and finally for the fourth factor was ,86. Based on these results, it has been seen that the "The Determining Tool for Teachers' Approaches Toward Children's Drawing; Teacher Form" is a valid and reliable measurement tool that can be used to determine teachers' approaches to children's drawing.

Keywords: Preschool Education, Teacher Approaches, Children Drawing.

1. GİRİŞ

Çocukların, neden resim yaptığı araştırmalara konu olmuş ve resim yapmak için çocukları güdüleyen esas sebebin ne olduğu ortaya çıkarılmak istenmiştir. Genel olarak çocukları resim yapmaya iten niyetin önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu doğrultuda öğretmenin, çocuğu dinleme, hissettiklerine ve

* Arş. Gör., Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.

düşüncelerine açıklık kazandırma ve gerçek sorularla bunu açığa çıkarma çabası, çocuğun düşüncelerini ve duygularını sözel olarak dile getirme ve deneyimlerini paylaşma konusunda destek olması açısından önemlidir (Makin, White ve Owen, 1996).

Çocuklar resim yoluyla iletişim kurar, deneyimlerini paylaşır ve akranları ile sosyal öğrenmeyi gerçekleştirirler. Resim ile ilgili aktiviteler, öğrenme ve öğretme sürecini zenginleştirir. Bir öğrenme aracı olan resim çizme aktivitesi aynı zamanda çocuğun edindiği yeni bilgileri, öğrenme sürecini tanımlayan "öğrenmeyi tartışma" kavramı ile de ifade edilmektedir. Bu doğrultuda öğretmen, sınıf içinde, resim çizme aktivitesini etkili bir şekilde kullanarak, öğrenme sürecinin olumlu yönde ilerlemesini sağlayacak en etkili kişidir (Kamri, 2001).

Eğitimciler, çocukların sanat çalışmaları esnasında sözel veya sözel olmayan övgü, eleştiri, soru, sorgu içeren birtakım tepkiler ile geri dönütlerde bulunurlar. Bazen bazı çocuklar, sanat çalışmaları ile ilgili sorunlar yaşayabilirler. Sanatsal öğeleri kullanarak uygulanabilecek doğru bir strateji olan sanat diyalogu, sorun yaşandığı aşamada ve çocuğun sanatsal bakış açısını destekleme aşamasında devreye girebilir. Çocukların kendi sanat çalışmaları ile ilgili geri dönüt beklediği durumlarda öğretmenin bakışları veya kelimeleri çocuk için çok şey ifade edebilmektedir (Fox ve Schirmmaher, 2011).

Çocukların sanat öğelerini tanımaları ve bilmeleri, resim yaparken bunları kullanmalarını sağlayarak çocuk için resim çizme aktivitesini tekdüzelikten kurtaracaktır. Nitekim sanat öğelerini bilmeyen ve bunları resim sürecinde kullanmayı doğru bir biçimde teşvik edemeyen öğretmen, çocuğun yıllar boyu çizgi, leke, renk, biçim gibi kompozisyon öğelerini aynı yönde tekrarlamasına sebep olacak ve zamanla çocuk için bu tutum, onu isteksizliğe ve keyif alamadığı için resimden uzaklaşmaya itecektir. Bu sebeple öğretmen, öncelikle kendisini sanat açısından geliştirmeli ve çocuğun güvenini destekleyecek, doğru bir yönlendirme sağlayacak bir tutum kazanmaya çabalamalıdır (Kehnemuyi, 2006).

Çocukların sanat çalışmalarına pozitif tepkiler vermek, çocuk sanatçıları teşvik etmek ve desteklemek açısından önem arz etmektedir. Eğitimciler çocuklarla sanat öğelerini sürece dahil ederek onların sanatı hakkında konuşurken, çocuklara, sanata eleştirel açıdan bakabilme, ayrıntıları görebilme yetisi de kazandırır. Bu doğrultuda sanat diyalogu için pozitif ve sağlıklı bir yaklaşımı benimsemek, estetik farkındalığı ve potansiyeli artırma konusunda önemli bir aşamadır (Fox ve Schirmmaher, 2014).

Sanat diyalogu olarak öğretmenler tarafından kullanılan altı geleneksel yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımları Schirmmacher (1986) "takdir etme, yargılama, değer verme, soru sorma, dolaylı bilgi alma ve düzeltme" yaklaşımı olarak belirtirken öğretmenlerin kullanmasını önerdiği alternatif bir yaklaşımdan söz etmiştir. Ulutaş ve Ersoy (2004) ise bu geleneksel yaklaşımları "övgü, yargılayan, değer verici, sorgulayıcı, araştırmacı ve düzeltici" yaklaşımlar olarak belirtmiştir. Öğretmenler, çocuklara, sanatlarının, güzel sevimli ve süper göründüğünü söyleyerek takdir etme yaklaşımını kullanırlar. Çalışmaların, çok iyi, mükemmel olduğunu söyleyerek, çocukların sanatlarını yargırlar. Bu yargılar çocuğa fazla iş yükleri ve anlamsız gelebilir. Öğretmenler, çocukların çalışmalarına bayıldığını, çok sevdiğini söyleyerek değer verir, fakat bu durum gerçekçilikten uzaklaşıp çocuğu, öğretmeni mutlu etmek için sanat yapmaya itebilir (Fox ve Schirmmaher, 2014).

Çocuğun resim çizme sürecinde etrafındaki yetişkinlerin takındıkları tutum ve yapılan resme verilen tepki son derece önemli ve ciddi bir etki yaratabilir. Bu sebeple, öğretmenin çocukların resmi ile ilgili söyleyecekleri sözleri özenle seçmeleri gerekmektedir. Aksi bir durumda örneğin, "Bu nedir?" şeklinde bir soru sormak çocuğu şaşırtarak yaratıcılığını olumsuz yönde etkileyebilir. Doğru olan çocuğun resmi ile ilgili anlatmak istediklerini dinleyerek başarısını kutlamalarıdır. Nitekim çocuklar kendi çalışmaları ile ilgili konuşmak istediğinde konuşacak ve yaptıklarını anlatacaktır. Resimleri ile ilgili öykülerini anlatmak isteyen çocuğu anlamak için dinlemek ve olumlu bir geri dönüt vermek sağlıklı bir tutum olacaktır (Kehnemuyi, 2006).

Kimi zaman öğretmen çocuğun çalışması için "Ne çizdin?" "Burada ne yapmak istedin?" şeklinde sorular sorarak bilgi edinmeye çalışır, fakat bazı çocuklar birçok şeyi sözel olarak ifade edemedikleri için resim çizerler. Bu durumda bu yaklaşım çocuğun anlatmamasına sebep olabilir. Bunun yanında çok keskin olmayan fakat yine bilgi edinmek amaçlı "Resmin hakkında bana herşeyi söyle lütfen" şeklinde ifadelerde bulunabilirler. Bazı öğretmenler ise yaratıcılığa tamamen ket vuran, resimlerini kendi hayalleri doğrultusunda çizen çocuklara, resminde bazı yanlışlıklar gördüğünü ve onları düzeltmesini isteyen bir tutum sergiler. Öğretmen "Çok iyi, fakat örümceğine bacaklar çizmeyi unutma, örümceklerin çok bacağı vardır, çoğu örümcekler de siyahtır" şeklinde düzeltici bir yaklaşıma eğilim gösterir (Fox ve Schirmmaher, 2011).

Çocukların yaptıkları resim ve diğer sanat çalışmaları için uygun ve pozitif bir sanat yaklaşımı için alternatif yaklaşım sunulmaktadır. Alternatif yaklaşım çocuğun sağlıklı ve uygun bir sanatsal bakış açısı ve beceri geliştirmesi, estetik farkındalık ve bilinç geliştirmesi, aynı zamanda kişisel olarak çocuğu tatmin etmesi açısından, daha çok çocuğun çalışma sürecine vurgu yapan, sanatsal öğeleri içeren bir diyalog teşvik

eden yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğretmen, "Sana bu resmin üzerinde çok uzun ve sıkı çalıştığını söyleyebilirim, kendinle gurur duymalısın" veya "Resmini yapmak için farklı çizgi, şekil ve dokular kullanmışsın, bunlar yapboz gibi görünüyor, çok ilginç olmuş" şeklinde ayrıntılı, sanat öğelerine ve sürece vurgu yapan ifadeler kullanır. (Fox ve Schirrmaher, 2014). Diğer yaklaşımların karşısında alternatif olarak sunulan bu yaklaşım, çocuk eğitiminde eğitici olarak kabul edilmektedir.

Bu araştırmalar ışığında erken çocukluk dönemindeki çocuklar için kendini ifade etmede önemli bir yer tutan resim sanatına eğitimciler tarafından nasıl tepkiler verildiği önem arz etmektedir. Bu doğrultuda çalışmada, öğretmenlerin resim konusunda yaklaşımlarını belirlemek için "Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu" nun geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılması amaçlanmıştır.

2.YÖNTEM

Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmasını amaçlayan araştırma genel tarama modelindedir

2.1.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup, Yozgat ilinde bulunan ilköğretim anasınıflarında, bağımsız anaokullarında, özel okullarda ve kız meslek liseleri bünyesindeki uygulama anaokullarında görev yapan toplam 160 öğretmenden oluşmuştur. "Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu" sanal ortamda oluşturulmuş ve Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından tüm okullara resmi yazı vasıtasıyla duyurulmuştur. Aynı zamanda Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü sitesinde duyurular kısmında link verilerek öğretmenlerin forma kolaylıkla ulaşması sağlanmıştır. Form, özel okullara araştırmacı tarafından uygulanmıştır.Çalışma grubundaki okul öncesi öğretmenlerinin %96,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır. 1-5 yıl arası hizmet süresine sahip okul öncesi öğretmenleri çalışma grubunun %56,3'ünü oluşturmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin %70'i Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki anasınıflarında görev yapmaktadır ve %88,8'i okul öncesi eğitimi alanında lisans mezunudur.

2.2.Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada kullanılan formlar "Demografik Bilgi Formu" ve "Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu" olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Demografik Bilgi Formu'nda; öğretmenin cinsiyeti, hizmet yılı, görev yaptığı okulun türü, yükseköğretim kurumundan mezun olduğu alan, görev yaptığı kurumun materyal donanımını yeterli görüp görmediği, resim çalışmalarına yönelik bireysel tutumları ve ilgileri, aileler ile kendi meslektaşlarının resim çalışmalarına yönelik tepkileri konusundaki düşünceleri ile ilgili 15 adet soru bulunmaktadır.

"Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu" için öncelikle alanyazın taraması (Bae, 2004; Barrett, Everett ve Smigiel, 2012; Eckhoff, 2013; Feeney ve Moravcik, 1987; Fox ve Schirrmaher, 2011; Fox ve Schirrmaher, 2014; Makin, White ve Owen, 1996; Smith, 1982; Ulutaş ve Ersoy, 2004) yapılarak madde havuzu oluşturulmuştur. Form toplamda 7 başlık altında 56 maddeden oluşmuştur. Her bir madde 5'li likert tipi ile derecelendirilmiştir. Derecelendirmeler "hiçbir zaman(1), nadiren(2), bazen(3), sık sık(4) ve her zaman (5)" şeklindedir. Puan arttıkça öğretmenin benimsediği yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Kapsam geçerliliği amacıyla başvuru uzman görüşleri doğrultusunda 50 madde ve 7 faktörden oluşan bir form elde edilmiştir. Form, gerekli yönergeler eklenerek Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bütün okul öncesi eğitim kurumlarına gönderilmiştir. Gönüllük esasına dayalı olması sonucu forma 160 okul öncesi öğretmeni dönüş yapmıştır. Formlardan elde edilen veriler kullanılarak ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlar için açımlayıcı faktör analizi ve iç tutarlılık anlamında bilgi veren Cronbach Alfa değeri hesaplanmıştır.

2.3.Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada, Yozgat ilinde görev yapan 160 okul öncesi öğretmeninden elde edilen veriler faktör analizi ile çözümlenmiştir. Öncelikle örneklem büyüklüğünün yeterliği konusunda bilgi veren KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri ve değişkenler arasında korelasyon olup olmadığını test eden Barlett Testi (Barlett Test of Sphericity) sonuçları incelenmiştir. Ayrıca analizde faktör özdeğeri 1'den büyük olan faktörler dikkate alınmıştır. Madde faktör yük değerinin genellikle 0.45 ve daha yüksek olması istenmekle birlikte faktör yük değeri 0.30 olan maddeler de ölçekte tutulabilir (Kline, 1994; Tabachnik & Fidell, 1989). Bu doğrultuda faktör yükleri 0.45 üstü olan maddeler alınarak asıl ölçek için seçilmiştir. Elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu'nun kapsam geçerliği ve güvenilirlik sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1.Kapsam Geçerliği

Faktör analizine başlamadan önce Kaiser-Meyer- Olkin (KMO) Testi ve Barlett Testi değerlerine bakılmıştır. KMO, testinde bulunan değer 0,50'nin altında ise kabul edilemez, 0,50 zayıf, 0,60 orta, 0,70 iyi, 0,80 çok iyi, 0,90 mükemmeldir (Sharma, 1996: 116; Tavşancıl, 2002: 50; Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2005: 217). Kaiser-Meyer-Olkin katsayısı 0.97 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın verilerinden elde edilen Bartlett testi ki-kare istatistiğine ait p olasılığının değeri de 0.10'dan küçük çıkmıştır. Bu değer, verilerin faktör analizi için uygunluğunu göstermektedir (p=0.00).

Faktör analizinde faktör sayısına karar verirken amaç değişkenler arasındaki ilişkileri en yüksek derecede temsil edecek az sayıda faktör elde etmektir. Kaç faktör elde edileceği ile ilgili çeşitli kriterler söz konusudur (Kalaycı, 2010; Nakip, 2003: 411; Özdamar, 2002: 248; Tavşancıl, 2002: 47). Araştırmada, faktörlere ait özdeğer kriteri, açıklanan varyans oranı ve scree test grafiğine bakılmıştır. Özdeğer hem faktörlerce açıklanan varyansı hesaplamada hem de faktör sayısına karar vermede dikkate alınan bir katsayıdır.

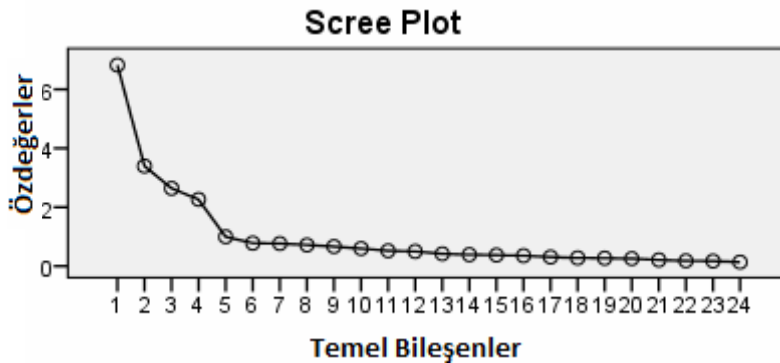
Tablo 1: Analiz sonucunda faktörlerce açıklanan varyans ve özdeğerler

Faktörler	Toplam	Varyans %	Kümülatif varyans %
1	6,823	28,431	28,431
2	3,396	14,149	42,580
3	2,640	11,000	53,580
4	2,262	9,427	63,007
5	,994	4,142	67,149
6	,779	3,247	70,396
7	,766	3,193	73,589
8	,719	2,994	76,584
9	,665	2,771	79,355
10	,599	2,494	81,849
11	,522	2,174	84,022
12	,499	2,080	86,102
13	,416	1,735	87,837
14	,387	1,612	89,449
15	,374	1,558	91,007
16	,354	1,475	92,483
17	,307	1,277	93,760
18	,279	1,163	94,923
19	,268	1,119	96,041
20	,254	1,058	97,099
21	,210	,873	97,972
22	,178	,742	98,714
23	,173	,720	99,434
24	,136	,566	100,000

Tablo 1'de görüldüğü üzere gerçekleştirilen faktör analizi işleminde yapılan son analiz sonucunda özdeğeri 1'den büyük dört faktör ortaya çıkmıştır. Bu dört faktörün açıklanan varyans üzerinde önemli bir katkı sağladığı görülmektedir. Diğer faktörlerin varyansa sağladığı katkı oldukça azdır. Dört faktörün ölçüğe ilişkin varyansın %63'ünü açıkladığı görülmektedir. Stevens'a göre bu oranın %52 olması kabul edilebilirdir (Aktaran; Sönmez ve Alacapınar, 2014). Tavşancıl (2002), sosyal bilimlerdeki araştırmalarda toplam varyansın açıklanma yüzdesinin %40-%60 aralığında olmasının yeterli olduğunu belirtmiştir.

Faktör sayısına karar verirken açıklanan varyans ve özdeğerlerin yanında özdeğer bileşenlerini gösteren çizgi grafiğine de bakılmıştır. Grafiğin yatay şekil aldığı noktaya kadar olan faktörler, elde edilecek maksimum faktör sayısı olarak kabul edilmiştir. Şekil 1'de özdeğer ölçütüne göre çizilen çizgi grafiği verilmektedir.

Şekil 1: Özdeğer Bileşen Çizgi Grafiği

Şekil 1'de görüldüğü üzere ilk faktörden sonra ivmeli bir düşüş, ikinci, üçüncü ve dördüncü faktörden sonra ise daha az olmakla birlikte bir düşüş gözlenmektedir. Diğer faktörlerde ise yatay bir çizgi şeklinde özdeğerler devam etmektedir. Bu doğrultuda özdeğeri bir ve birden fazla olan dört faktör olduğundan bu dört faktör seçilecektir.

Araştırma verileri açımlayıcı faktör analizine tabi tutulmuş, varimax döndürme yöntemi ile analiz edilmiştir. Temel Bileşenler Analizi ile öz değeri 1 ve üzeri değerler ölçüt olarak belirlenmiştir. Kalaycı (2010) faktör analizinde 0.5'in altında varyansa sahip olan değişkenlerin analizden çıkarılarak yeniden faktör analizinin yapılabileceğini belirtmektedir. Bu doğrultuda 0.5' in altında olan maddeler çıkarılarak analiz tekrar edilmiştir. Ölçme aracı, faktör analizi sürecinde binişik ve birbirine yüklenen maddelerin tekrar edilen analizler sonucu atılmış olmasıyla 24 madde ve 4 faktör ile son şeklini almıştır.

Tablo 2: Döndürülmüş Bileşenler Matrisi

	Bileşenler			
	1	2	3	4
madde2	,753			
madde3	,666			
madde4	,717			
madde5	,837			
madde8	,803			
madde9	,713			
madde10	,826			
madde13	,722			
madde15	,687			
madde20		,740		
madde21		,788		
madde22		,736		
madde25		,779		
madde27		,806		
madde37			,726	
madde38			,804	
madde39			,768	
madde40			,769	
madde41			,719	
madde42				,811
madde43				,838
madde44				,689
madde46				,752
madde48				,804

Tablo 2'de yer alan maddeler faktör analizi sonucunda dört ayrı faktör altında toplanan maddeleri göstermektedir. Bu maddeler form üzerinde yeniden numaralandırılmış ve her bir faktör alanyazın temel alınarak isimlendirilmiştir. Birinci faktör "**Beğenme/Övgü**", ikinci faktör "**Araştırmacı/Sorgulayıcı**", üçüncü faktör "**Düzeltilici**" ve dördüncü faktör "**Eğitici/Geliştirici**" olarak isimlendirilmiştir.

3.2. Güvenirlilik sonuçları

Faktör analizi işleminin ardından son şeklini alan veri toplama aracının iç tutarlılığını incelemek, belirlemek ve güvenirlilik kanıtını ortaya koyabilmek için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alpha katsayısı ,87 olarak bulunmuştur. Faktörlerin her biri için Cronbach Alpha katsayısı ayrı ayrı hesaplanmıştır. Birinci faktör için Cronbach Alpha katsayısı ,91, ikinci faktör için ,84, üçüncü faktör için ,83 ve son olarak dördüncü faktör için ,86 olarak bulunmuştur. ,80'in üzerindeki değerler yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmektedir (Kalaycı, 2010).

3.3. Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu'nun Puanlanması

Yapılan geçerlilik ve güvenirlilik analizleri sonrasında Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu'nun son şekli oluşturulmuştur. Bu formda yer alan 2.,3.,4.,5.,8., 9., 10., 13. ve 15. maddeler "**Beğenme/Övgü**", 20., 21., 22., 25. ve 27. maddeler "**Araştırmacı/Sorgulayıcı**", 37., 38., 39., 40. ve 41. maddeler "**Düzeltilici**", 42., 43., 44., 46. ve 48. maddeler ise "**Eğitici/Geliştirici**" faktörü altında yer almaktadır. Her bir madde 5'li likert tipi ile derecelendirilmiştir. "Hiçbir zaman cevabı için 1, nadiren cevabı için 2, bazen cevabı için 3, sık sık cevabı için 4 ve her zaman cevabı için 5 puan verilerek puanlanmaktadır. Formdan alınabilecek toplam puan 24-120 aralığında değişmektedir. Beğenme/Övgü alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 45, Araştırmacı/Sorgulayıcı, Düzeltilici ve Eğitici/Geliştirici alt boyutlarından alınabilecek en yüksek puan ise 25 tir. Alt boyuttan alınan puan arttıkça öğretmenin benimsediği yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Formun toplam puanının, öğretmenlerin resim çalışmalarına yaklaşımlarını değerlendirmede kullanılması uygun değildir. Alt boyutlardan alınan puanlar değerlendirmede kullanılmalıdır.

Ölçeğin son hali Ek-1'de yer almaktadır. **Beğenme/övgü** alt boyutu; "1."Güzel, çok güzel bir resim", 5."Mükemmel bir resim olmuş", 7. "Resmin muhteşem olmuş", 8. "Çok yaratıcı bir resim olmuş", 11. " Süper bir resim", 14. " Çok hoş olmuş", 15. "Ne kadar da harika bir resim olmuş", 17. "Evet, çok iyi bir resim", 20. "Resmini gerçekten çok sevdim", maddeleri, **Araştırmacı/Sorgulayıcı** alt boyutu; 3."Ne çizdin?", 4."Resmin ne anlatıyor?", 10."Bu nedir?", 13."Neler yaptın?", 22."Burada ne yapmak istedin?" maddeleri, **Düzeltilici** alt boyutu; 2."Burada eksik çizmişsin,tane çizmelisin", 6."İyi, fakat...bu renk olmaz, onları ... renye boyamalısın.", 16."Sen hiç ...renkte ağaç gördün mü? Görmedin değil mi?", 18."Bütün renkleri karıştırmışsın, bir dahakine ayrı ayrı boyamalısın", 19." İçerideki insanlar görünmez, evin içindeki insanları yeniden çizebilirsin" maddeleri ve **Eğitici/Geliştirici** boyutu ise; 9. "Bugün yaptığın resimde tüm renkleri kullandığımı görüyorum", 12."Karıştırmayı deneyerek farklı renkler kullanırsan ne olur?", 21.".....renklerini görüyorum, bunları nasıl oluşturdu?", 23."Kağıdında çok çizgi var, bazıları yukarıdan aşağıya dik, diğerleri eğri", 24."Farklı dokuda kağıtlar yapıştırmışsın, bir kısmı pürüzlü, bir kısmı da kaygan hissediliyor" maddeleri içermektedir.

Faktörlere göre maddelerin dağılımı:

1: *Beğenme/Övgü*: Beğenme/Övgü alt boyutu genel olarak öğretmenlerin çocukların resim çalışmalarına yönelik değer verici, övücü ve olumlu yargılar içeren, takdir edici ifadeleri kapsamaktadır (Feeney ve Moravcik, 1987). Beğenme/Övgü alt boyutunda öğretmen beğenisini "Süper bir resim" "Çok hoş olmuş" şeklinde ifadeler kullanarak belirtmektedir.

2. *Araştırmacı/Sorgulayıcı*: Araştırmacı/Sorgulayıcı alt boyutunda, öğretmenlerin çocukların resim çalışmaları hakkında bilgi edinmek amacıyla sordukları soruları içeren, resmin içeriği hakkında bilgilenmeyi amaçlayan ifadeler yer almaktadır (Ulutaş ve Ersoy, 2004). Bu yaklaşımda öğretmen "Bu nedir?" "Resmin ne anlatıyor?" şeklinde ifadeler kullanmaktadır.

3. *Düzeltilici*: Düzeltilici yaklaşımda ise öğretmen, çocukların sanatlarını geliştirmeleri, daha iyi yapmaları için çeşitli geribildirimler vermekte ve resimlerinin fiziksel özelliklerinin gerçeği daha fazla yansıtması için birtakım düzeltmelerde bulunmaktadır (Fox ve Schirmmaher, 2014). Burada öğretmen "Bütün renkleri karıştırmışsın, bir dahakine ayrı ayrı boyamalısın", "İyi, fakat bu renk olmaz, onları ... renye boyamalısın" ve "Burada ... eksik çizmişsin,tane çizmelisin" şeklinde ifadeler ile iletişim kurar.

4. *Eğitici/Geliştirici*: Eğitici/Geliştirici yaklaşımda öğretmen "Bugün yaptığın resimde tüm renkleri kullandığımı görüyorum" "Kağıdında çok çizgi var, bazıları yukarıdan aşağıya dik, diğerleri eğri" şeklinde ifadeler kullanarak sanat öğelerine vurgu yapar (Fox ve Schirmmaher, 2011).

Beğenme/övgü yaklaşımında beğeniye ifade edici cümleler, çocuklar için zengin sözel diyaloglar kurma fırsatı vermez ve çocuğa fazla iş yükleyici duruma gelebilir. Bu durumda, çocuk resmi öğretmenden beğeni almak için yapmaya başlayabilir (Fox ve Schirmmaher, 2014). Araştırmacı/sorgulayıcı yaklaşım henüz kelime hazinesi çok geniş olmayan çocuklar için gerekli desteği ve teşviği sağlamaz. Net sorularla bilgi alma çabasının, dolaylı bilgi almaya göre, daha yönlendirici ve rahatsız edici olmasından dolayı da sakıncalı olduğu söylenebilir (Smith, 1982). Düzeltilici yaklaşım, çocukların hayallerini ve yaratıcılıklarını sınırlandıran bir yaklaşım olarak görülmektedir (Fox ve Schirmmaher, 2014). Çocukların sanatını izleyerek onları konuşmaya teşvik edici bir yaklaşım sunan eğitici/geliştirici yaklaşım, çocukların hayal gücü için kapasite gelişimi sağlayan, sanata bakışın ve estetik gelişimin altın çağı olan erken çocukluk dönemi için uygun bir yaklaşım olarak önerilmektedir (Eckhoff, 2013; Feeney ve Moravcik, 1987; Fox ve Schirmmaher, 2014; Korn-Burstzyn, 2002).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, çocuk resimlerine yönelik öğretmen yaklaşımlarının belirlenmesinde kullanılması için geliştirilen ölçme aracının geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Kapsam geçerliliğini sağlamak için alınan uzman görüşleri doğrultusunda okul öncesi öğretmenlerine uygulanan ölçme aracını yapı geçerliliği açısından inceleyebilmek için elde edilen verilerin açımlayıcı faktör analizine uygunluğu Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett testi ile incelenmiş, verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğu görülmüştür. Ölçeğin faktör yapısını incelemek amacıyla, ölçekte yer alan maddeler "Açımlayıcı Faktör Analizi" tekniklerinden "Temel Bileşenler Analizi" ile incelenmiştir. Analiz sonucunda özdeğeri 1'den büyük dört faktör ortaya çıkmıştır. Tüm faktörlerin toplam varyansı açıklama yüzdesi 63,00 olarak bulunmuştur ve ölçme aracı 24 madde ve 4 faktör ile son şeklini almıştır. Faktörler içerikleri ve alanyazın dikkate alınarak sırasıyla "Beğenme/Övgü", "Araştırmacı/Sorgulayıcı", "Düzeltilici" ve "Eğitici/Geliştirici" olarak isimlendirilmiştir.

Ölçme aracının iç tutarlılığını incelemek, belirlemek ve güvenilirliğini test etmek için yapılan Cronbach Alfa analiz sonuçları hazırlanan ölçme aracının güvenilir olduğunu göstermektedir (Cronbach alfa toplam= ,87; Birinci faktör: ,91, ikinci faktör: ,84, üçüncü faktör: ,83 ve dördüncü faktör: ,86).

Araştırma sonuçlarından elde edilen bilgiler doğrultusunda "Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu" geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır. Bu doğrultuda araştırmacılar çeşitli değişkenler kullanarak farklı örneklemeler üzerinde ölçme aracını uygulayabilir.

KAYNAKÇA

- ALTUNİŞİK, Remzi., COŞKUN, Recai., BAYRAKTAROĞLU, Serkan. & YILDIRIM, Engin (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya: Sakarya kitabevi.
- BAE, Ji-Hi (2004). "Learning to teach visual arts in an early childhood classroom: The teacher's role as a guide", *Early Childhood Education Journal*, S. 31.4, s. 247-254.
- BARRETT, Margaret S., EVERETT, Michele C., SMIGIEL, Heather, M (2012). "Meaning, value and engagement in the arts: Findings from a participatory investigation of young Australian children's perceptions of the arts", *International Journal of Early Childhood*, S. 44.2, s. 185-201.
- ECKHOFF, Angela (2013). "Conversational pedagogy: Exploring interactions between a teaching artist and young learners during visual arts experiences", *Early Childhood Education Journal*, S. 41.5, s. 365-372.
- FEENEY, Stephanie., MORAVCIK, Eva (1987). "A thing of beauty: Aesthetic development in young children", *Young children*, S. 42.6, s. 7-15.
- FOX, J. Englebriht., SCHIRRMACHER, Robert (2011). *Art and creative development for young children*, Cengage Learning.
- FOX, J. Englebriht., SCHIRRMACHER, Robert (2014). *Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi*, (Çev. Ed. Neriman Aral ve Gökhan Duman), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KALAYCI, Şeref (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- KAMRI, Bustam (2001). *The value of drawing for young children in learning science*, Doctoral Dissertation, University of Massachusetts.
- KEHNEMUYI, Zerrin (2006). *Çocuğun görsel sanat eğitimi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KLINE, Paul (1994). *An easy guide to factor analysis*, New York: Routledge.
- KORN-BURSZTYN, Carol (2002). "Scenes from a studio: Working with the arts in an early childhood classroom", *Early Childhood Education Journal*, S. 30.1, s. 39-46.
- MAKIN, Laurie; WHITE, Margaret; OWEN, Maureen (1996). "Creation or constraint: Anglo-Australian and Asian-Australian teacher response to children's art making", *Studies in Art Education*, S. 37.4, s. 226-244.
- NAKİP, Mahir (2003). *Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar*, Ankara: Seçkin yayınları.
- ÖZDAMAR, Kazım (2002). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- SCHIRRMACHER, Robert (1986). "Talking with young children about their art", *Young Children*, S. 45, s. 3-7.
- SHARMA, Subhash (1996). *Applied Multivariate Techniques*, New York: Jhonn Wiley & Sons Inc., s. 116.
- SMITH, Nancy R (1982). "The visual arts in early childhood education: Development and the creation of meaning", *Handbook of Research in Early Childhood Education*, 295-317.
- SÖNMEZ, Veysel., & ALACAPINAR, Füsün, G (2014). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- TABACHNIK, Barbara G., & FIDELL, Linda S (1989). *Using multivariate statistics*, (2nd edition), New York: Harper Collins.
- TAVŞANCIL, Ezel (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- ULUTAŞ, İlkay., & ERSOY, Özlem. (2004). "Okul öncesi dönemde sanat eğitimi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, S. 12(1), s. 1-12.

Ek-1. Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları Belirleme Aracı: Öğretmen Formu

Çocukların Resim Çalışmalarına Yönelik İfadeler	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her Zaman
1. "Güzel, çok güzel bir resim"					
2. "Burada eksik çizmişsin,tane çizmelisin"	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. "Ne çizdin?"					
4. "Resmin ne anlatıyor?"					
5. "Mükemmel bir resim olmuş"					
6. "İyi, fakat...bu renk olmaz, onları ... renge boyamalısın. "					
7. "Resmin muhteşem olmuş"					
8. "Çok yaratıcı bir resim olmuş"					
9. "Bugün yaptığın resimde tüm renkleri kullandığını görüyorum"					
10. "Bu nedir?"					
11. " Süper bir resim"					
12. "Karıştırmayı deneyerek farklı renkler kullanırsan ne olur?"					
13. "Neler yaptın?"					
14. " Çok hoş olmuş"					
15. "Ne kadar da harika bir resim olmuş"					
16. "Sen hiç ...renkte ağaç gördün mü? Görmedin değil mi?"					
17. "Evet, çok iyi bir resim"					
18. "Bütün renkleri karıştırmışsın, bir dahakine ayrı ayrı boyamalısın"					
19. " İçerideki insanlar görünmez, evin içindeki insanları yeniden çizebilirsin"					
20. "Resmini gerçekten çok sevdim"					
21. ".....renklerini görüyorum, bunları nasıl oluşturdu?"					
22. "Burada ne yapmak istedin?"					
23. "Kağıdında çok çizgi var, bazıları yukarıdan aşağıya dik, diğerleri eğri"					
24. "Farklı dokuda kağıtlar yapıştırmışsın, bir kısmı pürüzlü, bir kısmı da kaygan hissediliyor"					